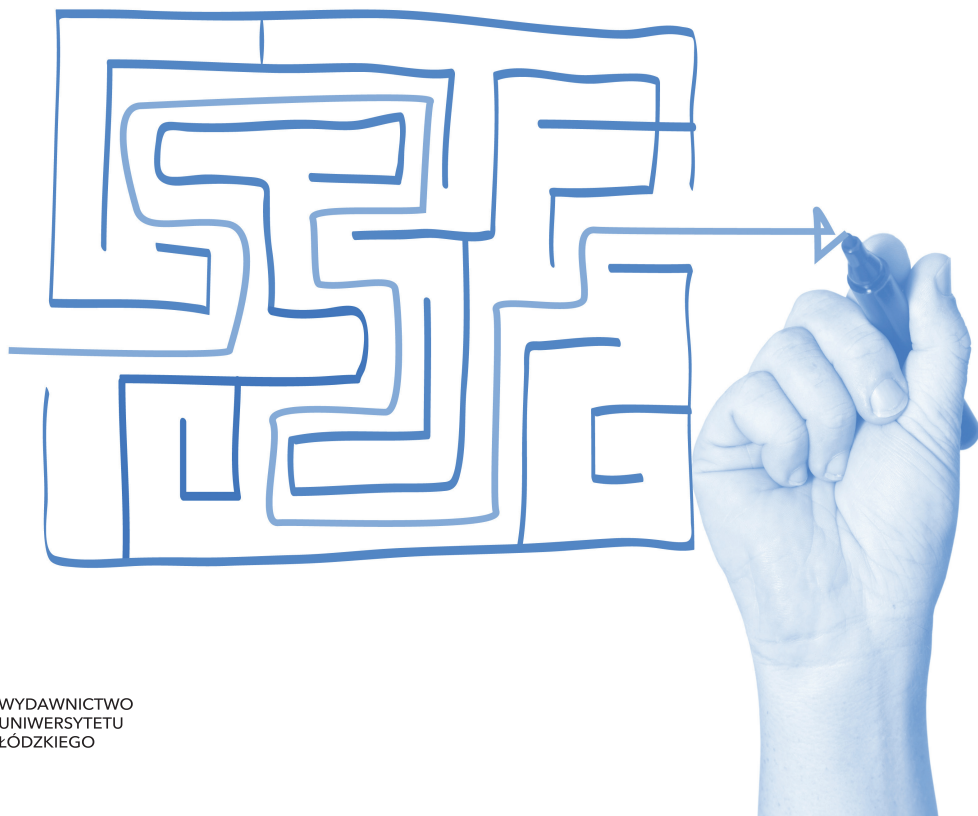

Ekonomia

Samorządowa polityka społeczna

Wyzwania i działania

pod redakcją Justyny Przywojskiej

Justyna Przywojska

Samorządowa polityka społeczna – czyli o czym jest ta książka

Współczesna polityka społeczna w Polsce ma bez wątpienia charakter wielosektorowy i cechuje się znaczną decentralizacją podmiotów i działań. Oczywiście niezwykle istotna rola w realizacji jej programów przypada organizacjom sektora publicznego. Jak zauważa Paul Spicker, sektor publiczny zdominował politykę społeczną wielu krajów, a państwo bywa postrzegane, jako kluczowa instytucja organizująca działania na rzecz zapewnienia dobrobytu swoim obywatelom. Chodzi tu przede wszystkim o szerokie kompetencje w zakresie stanowienia prawa, a tym samym możliwość kształtowania systemu polityki społecznej. W realizacji działań polityki społecznej kluczowa rola przypada samorządom terytorialnym, a podział zadań pomiędzy organy państwowe i samorządowe reguluje zasada pomocniczości (subsydiarności) wyrażona w Preambule Konstytucji RP. W praktycznym wymiarze oznacza ona, że zadania publiczne powinny być realizowane na jak najniższym poziomie władzy i administracji publicznej, przez organy znajdujące się najbliżej obywateli. W aspekcie prawnym zakłada ona, że regulacja prawna sytuacji obywateli i ich grup oraz związków powinna zapewnić im maksymalną samodzielność i udział w wykonywaniu zadań publicznych. Europejska Karta Samorządu Lokalnego wskazuje ponadto, że powierzając te funkcje wyższym organom władzy, należy uwzględnić zakres i charakter zadania oraz wymogi efektywności i gospodarności.

Relacje między organami centralnymi a terenowymi określa również zasada decentralizacji władzy publicznej dopuszczająca przekazywanie kompetencji i uprawnień pomiędzy samodzielnymi podmiotami, w drodze ustawy. Samorząd terytorialny jako podmiot zdecentralizowany sam odpowiada za realizację zadań własnych, sam określa sposób zarządzania jednostką terytorialną. Zdecentralizowana struktura zarządzania zmniejsza potrzebę koordynacji, przenosząc na niższe szczeble władzy te funkcje, którymi nie można skutecznie zarządzać z poziomu centralnego. Przyjmuje się, że duże scentralizowane i hierarchiczne organizacje (np. rządy) mają tendencję do nadmiernego uproszczenia lub uogólniania zjawisk i problemów społecznych, centralizacji i standaryzacji. Mogą odpowiednio organizować niektóre rodzaje działalności, ale często nie odpowiadają na realne potrzeby i uwarunkowania realizacji działań.

Decentralizacja polityki społecznej oznacza jej realizację zarówno przez administrację państwową, jak i samodzielne podmioty administracji samorządowej, a w wymiarze ekonomicznym dopuszcza realizację jej zadań również przed podmioty sektora pozarządowego i prywatnego. Idea decentralizacji polityki społecznej zdaje się o tyle słuszna, że zaspokajanie potrzeb społecznych i reagowanie na lokalne problemy społeczne z po-

ziomu władzy centralnej, nie uwzględnia terytorialnie zróżnicowanych, realnych deficytów, atutów i oczekiwań społecznych. W efekcie nie spełnia warunku optymalnej alokacji zasobów. Decentralizacja powinna przyczyniać się do poprawy efektywności dzięki lepszemu dostosowaniu usług publicznych do potrzeb społecznych, dzięki lepszej wiedzy władz regionalnych lub lokalnych o potrzebach wspólnot terytorialnych.

W wyniku procesu decentralizacji świadczenia i usługi socjalne są przenoszone z poziomu centralnego do mniejszych lokalnych jednostek funkcjonujących bliżej obywateli. Teoretycznie ma to zapewnić sprawniejsze rządzenie przez przybliżenie władzy społecznościom lokalnym, zwiększenie społecznej kontroli nad elitami politycznymi i środkami publicznymi oraz wspomnianymi powyżej decyzjami alokacyjnymi, kształtowanie większej odpowiedzialności za sprawy społeczności lokalnych i regionalnych oraz zdjęcie z państwa części troski o sprawy społeczne. Warto jednak zwrócić uwagę również na negatywne aspekty decentralizacji polityki społecznej. Po pierwsze, może ona spowodować zagrożenie nierównym dostępem obywateli do usług, wywołane różnicami w poziomie rozwoju jednostek terytorialnych (dla mniejszych i słabiej rozwiniętych wspólnot nie jest możliwe utrzymanie części wcześniej stworzonych obiektów, placówek, kadr). Po drugie, zwiększenie liczby podmiotów wykonujących zadania i świadczących usługi, szczególnie organizacji pozarządowych (ekonomiczny wymiar decentralizacji) wcale nie musi wynikać z samoorganizacji i aktywności społeczeństwa. Może natomiast wynikać z faktu, iż wycofanie lub nieudolność władz publicznych wytworzyło próżnię na rynku społecznych usług publicznych.

Wskutek procesów decentralizacyjnych, w ujęciu terytorialnym wyróżnić można regionalną i lokalną politykę społeczną. Terenem realizacji celów i działań lokalnej polityki społecznej są gmina i powiat. Z kolei polityka regionalna realizowana jest na obszarze województwa samorządowego. Lokalna polityka społeczna może być rozumiana jako systematyczna i zorganizowana działalność prowadzona przed organy władzy samorządowej (gminnej i powiatowej) przy współpracy organizacji pozarządowych i innych aktorów lokalnych. Jest ukierunkowana na:

- diagnostykę, prewencję i programowanie rozwiązań lokalnych problemów społecznych,
- zapewnienie szerokiego dostępu do usług społecznych na określonym poziomie,
- pobudzanie rozwoju lokalnego, w szczególności stymulowanie lokalnego rynku pracy i stwarzanie równych szans rozwoju różnym kategoriom członków społeczności lokalnej.

Wśród zadań lokalnej polityki społecznej wskazuje się m.in.:

- zwalczanie ubóstwa i innych negatywnych skutków długookresowego bezrobocia,
- świadczenia materialne,
- zachowanie samodzielności życiowej i ekonomicznej jednostek i rodzin,
- integracja społeczna,
- aktywizacja społeczna,
- wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin,
- zapewnienie kompleksowego wsparcia rodziny w pełnieniu jej funkcji,
- animacja społeczności lokalnych,
- rozwój lokalny.

Lokalna polityka społeczna jest działalnością prowadzoną w ramach poszczególnych jednostek samorządowych. Jej podmiotami są organy samorządu terytorialnego, samorządowe jednostki organizacyjne, a przede wszystkim same społeczności lokalne.

Samorząd terytorialny jako wyraz decentralizacji administracji publicznej jest formą ustrojową gminy, powiatu lub województwa, którą się one posługują by zarządzać sprawami własnego terenu. Chodzi o to, aby mieszkańcy mogli wziąć sprawy publiczne we własne ręce i tak kierować życiem publicznym w miejscu zamieszkania, by ich potrzeby były zaspokajane w akceptowalnym stopniu. Dzieje się to w sposób bezpośredni, przy okazji wyborów czy referendum, a przede wszystkim pośrednio poprzez wybraną reprezentację, tj. władze samorządowe. Jedną z kluczowych reguł funkcjonowania wspólnot samorządowych jest solidarność, będąca równocześnie istotną zasadą polityki społecznej. W uproszczeniu oznacza ona, że bogatsi członkowie wspólnoty solidarnie pomagają słabszym, mniej zamożnym.

Istotny element procesu tworzenia i wdrażania polityki publicznej stanowią jej aktorzy, tj. podmioty zaangażowane w planowanie, wdrażanie i monitorowanie. Zaangażowanie części tych podmiotów ma charakter wewnętrzny (bezpośredni). Organy stanowiąco-kontrolne władzy publicznej, w tym samorządowej, stanowią prawo w zakresie polityki społecznej. Organy wykonawcze odpowiadają za zorganizowanie procesu wdrożenia działań polityki społecznej. Poza tą kategorią podmiotów, wyróżnić można aktorów zewnętrznych, często występujących w roli wykonawców programów publicznych oraz współpracujących w ich opracowaniu na zasadzie konsultacji i uczestnictwa, jednak bez uprawnień do ich formalnego zatwierdzenia. W obszarze polityki społecznej ważną rolę odgrywają w tym przypadku organizacje pozarządowe. Zwiększa się także znaczenie podmiotów sektora prywatnego.

Przedsiębiorcy przede wszystkim występują w roli pracodawców oraz operatorów (wykonawców) usług publicznych o charakterze społecznym, realizujących zadania socjalne w formie komercyjnej. Warto w tym miejscu wspomnieć także o innych, nie spopularyzowanych dotąd na szeroką skalę, formach zaangażowania przedsiębiorców lokalnych w działania na rzecz społeczności lokalnej i jej rozwoju. Chodzi tu o społeczną odpowiedzialność biznesu i stanowiący jej istotny element wolontariat pracowniczy. Organizacje komercyjne coraz częściej wdrażają w ramach swoich strategii biznesowych politykę CSR (Corporate Social Responsibility – koncepcja, według której przedsiębiorstwa w swych strategiach dobrowolnie uwzględniają interesy społeczne i ochronę środowiska, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy).

Zgodnie z raportem Społecznie Odpowiedzialny Biznes w Polsce. Dobre Praktyki 2013 Zaangażowanie społeczne i rozwój społeczności lokalnej są integralnymi elementami zrównoważonego rozwoju. (...) Kwestie związane z rozwojem społeczności lokalnej, w które organizacja może wnieść swój wkład, obejmują tworzenie miejsc pracy poprzez rozszerzanie i dywersyfikację działalności gospodarczej oraz poprzez rozwój technologiczny. Organizacja może również wnieść swój wkład na drodze inwestycji społecznych w tworzenie bogactwa i dochodu poprzez: lokalne inicjatywy rozwoju ekonomicznego, szerzenie edukacji i programów rozwijania kompetencji, promowanie i ochronę kultury i sztuki oraz dostarczanie i/lub upowszechnianie usług zdrowotnych dla społeczności. Rozwój społeczności może obejmować instytucjonalne wzmocnienie społeczności, jej

grup i forów zbiorowych, programów kulturalnych, społecznych i środowiskowych oraz sieci lokalnych obejmujących wielorakie instytucje. Raport wskazuje listę 170 praktyk z zakresu zaangażowania biznesu w działania na rzecz rozwoju społeczności lokalnej.

Istotną rolę w lokalnej polityce społecznej odgrywają też organizacje pozarządowe. Wśród głównych funkcji trzeciego sektora wymienia się:

- reprezentowanie interesów i praw (rzecznictwo), adresowaną do państwa, rynku i społeczeństwa,
- redystrybucję, umożliwiającą wykorzystanie w celach dobra wspólnego zasobów, które inaczej nie byłby wykorzystane dla zaspokojenia potrzeb społecznych,
- funkcję produkcyjną, ukierunkowaną na zaspokojenie potrzeb lokalnych w zakresie usług, w tym umożliwienie tego grupom, które nie mogą zakupić ich na rynku.

Zgodnie z ustawą o organizacjach pożytku publicznego i wolontariacie, organizacje pozarządowe są formalnym partnerem samorządu terytorialnego w realizacji zadań polityki społecznej. W szczególności chodzi tu o:

- zlecanie organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie,
- wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałania w celu zharmonizowania tych kierunków,
- konsultowanie z organizacjami pozarządowymi, odpowiednio do zakresu ich działania, projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji,
- tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej.

Organizacje trzeciego sektora działają również w obszarze integracji społecznej i zawodowej, realizując w tym zakresie cztery główne cele: zapewniają przejściowe zatrudnienie, tworzą samofinansujące się miejsca pracy, integrują zawodowo, readaptują społecznie przez pracę.

Obserwacja rosnącej złożoności zadań, problemów i wyzwań stojących obecnie przed polityką społeczną realizowaną na poziomie lokalnym, skłoniła Autorów do przygotowania tej publikacji. Została w niej podjęta próba wyjaśnienia roli, jaką powinna pełnić samorządowa polityka społeczna w konfrontacji z takimi wyzwaniami świata współczesnego jak: narastające nierówności społeczne, pogłębiające się problemy demograficzne, czy nowe obszary wykluczenia społecznego.

Całe opracowanie złożone jest z wielu ciekawych tekstów, których autorzy opisują różnorodne płaszczyzny działania lokalnej polityki społecznej. Książkę rozpoczyna tekst pt. „Teoria i geneza polityki społecznej” autorstwa Aleksandry Strojnej, która podjęła się próby wyjaśnienia pojęcia, zakresu i celów działania polityki społecznej. Przybliżyła w nim również modele polityki społecznej oraz krótko zarysowała jej historię i przemiany w Polsce. Rozdział ten ma charakter wprowadzający i informacyjny.

Aldona Podgórnjak-Krzykacz w niezwykle interesującym tekście „Polityka społeczna – kontekst administracyjny”, prezentuje interpretację polityki społecznej w kategoriach polityki publicznej. W rozdziale omówiono istotę i funkcje realizowane przez

administrację publiczną, postrzeganą przez Autorkę, jako zasadniczy podmiot polityki społecznej, odpowiedzialny nie tylko za wdrażanie jej programów, ale również współodpowiedzialny za ich formułowanie i koordynowanie współpracy różnych grup interesariuszy.

O roli polityki społecznej w walce z wykluczeniem społecznym pisze Aleksandra Wejt w tekście zatytułowanym: „Polityka społeczna w walce z wykluczeniem społecznym”. Autorka szeroko omawia zagadnienie wykluczenia społecznego oraz możliwych form przeciwdziałania temu zjawisku. W dalszej części opracowania przedstawia z kolei wybrane metody walki z wykluczeniem społecznym, które wdrażane są w regionie łódzkim.

Temat biedy i wykluczenia jest kontynuowany w rozdziale zatytułowanym „Zjawiska biedy i wykluczenia społecznego wśród łódzkich dzieci” autorstwa Patrycji Chrzastowskiej, która podkreśla fakt, iż dzieci i młodzież to grupa szczególnie zagrożona wykluczeniem społecznym. W tekście przytoczono interesujące wyniki badań nad biedą łódzkich dzieci, realizowanych przez pracowników Instytutu Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego. W rozdziale szczególnie nacisk położono na zagadnieniu zróżnicowań terytorialnych występowania zjawiska wykluczenia dzieci i młodzieży (w ramach regionu łódzkiego) oraz analizie warunków materialnych i sytuacji rodzinnej dzieci. Wskazano w nim również przykładowe działania lokalnej polityki społecznej w obszarze przeciwdziałania społecznej ekskluzji osób młodych.

Zupełnie inny obszar wykluczenia analizuje Paweł Nowak w tekście „Serwisy www podmiotów pomocy społecznej jako narzędzia przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu”. Zauważa on, iż dla znacznej części społeczeństwa zagrożeniem może stać się wykluczenie cyfrowe, spowodowane m.in. brakiem dostępu do usług szerokopasmowego Internetu, czy brakiem adekwatnych kompetencji cyfrowych. Jak pisze Nowak „Początek XXI wieku nierozzerwalnie związany jest z rewolucją informatyczną. Technologie informacyjne i komunikacyjne stały się stałym i powszechnym elementem życia. Jednak ich powszechność stała się również przyczyną dodatkowego wykluczenia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym np. z powodów ekonomicznych lub zdrowotnych”. Autor koncentruje się na zagadnieniu wykorzystywania serwisów www przez podmioty publiczne odpowiedzialne za organizację pomocy społecznej. Szczególną wagę przykładu do weryfikacji zgodności organizacji i zawartości tych serwisów z przepisami prawa, w tym z regulacjami, których celem jest ułatwienie korzystania z publicznych serwisów www osobom niepełnosprawnym.

Z kolei Michał Przybylski w swym tekście „Prekariat w lokalnej polityce społecznej województwa łódzkiego”, zwraca uwagę na zjawisko prekarności, jako nowego wyzwania dla praktyki samorządowej polityki społecznej. Autor nie tylko przybliżył stosunkowo nowe pojęcie prekariatu w ujęciu socjologiczno-ekonomicznym, ale podejmuje próbę zidentyfikowania działań polityki społecznej regionu łódzkiego ukierunkowanych na poprawę sytuacji zawodowej i życiowej prekariuszy. Z przeprowadzonej przez niego analizy treści strategii i programów regionalnych wynika, iż pojęcie pracy prekarnej nie pojawia się ani w dokumentach programowych województwa łódzkiego, ani w działaniach realizowanych przez podmioty samorządu terytorialnego. Trudno nie zgodzić się z Przybylskim, że decydenci oraz realizatorzy lokalnych programów społecznych powinni zauważyć i uwzględnić w swych działaniach problemy prekariuszy i inne negatywne skutki stopniowego uelastyczniania rynków pracy, są to bowiem procesy i zjawiska trwale wpisane w polską rzeczywistość.

Kolejnym interesującym głosem w dyskusji nad zadaniami i działaniami lokalnej polityki społecznej jest tekst Michała Sobczaka „Ekonomia społeczna jako narzędzie lokalnej polityki społecznej na przykładzie województwa łódzkiego”, w którym opisano proces włączania i angażowania podmiotów ekonomii społecznej w działania samorządowej polityki społecznej. Sobczak wskazuje, że samorządy terytorialne powinny wspierać podmioty ekonomii społecznej, zwłaszcza w początkowej fazie ich działalności. Zwraca uwagę na wykorzystanie przez władarzy narzędzi pośredniego oddziaływania na przedsiębiorczość lokalną, stosowanych aby wykreować korzystny klimat gospodarczy, oparty na systemie zachęt dla przedsiębiorców społecznych. Jak słusznie zauważa Autor „duża część najbardziej innowacyjnych przedsiębiorców społecznych z pewnością pojawi się tam, gdzie uzyskają lepsze warunki do rozwoju swoich organizacji. Podobne warunki samorządy spełniają zachęcając inwestorów komercyjnych do ulokowania działalności na danym obszarze.”

W dalszej części opracowania uwaga Autorów skupiła się na wyzwaniach, jakie przed lokalną polityką społeczną stawiają zachodzące współcześnie gwałtowne procesy demograficzne starzenia się polskich wspólnot samorządowych. Tło problemu zarysowuje Michał Wilk w swoim tekście pt.: „Demograficzne uwarunkowania polityki społecznej”. Dokonuje on przeglądu i analizy aktualnych danych statystycznych, charakteryzując tym samym współczesne problemy demograficzne, zarówno miasta Łodzi, jak i całego kraju. Poza analizą dynamiki demograficznego starzenia się polskiego społeczeństwa, Autor sporo uwagi poświęca zagadnieniu migracji, uwzględniając społeczny i ekonomiczny aspekt tego zjawiska. Komentując zaś działania podmiotów polityki społecznej wobec wyzwań demograficznych Wilk zauważa, że „polityka społeczna nie powinna być postrzegana jako zabieranie z budżetu środków potrzebnych gospodarce, ale winna być traktowana jako długoterminowa inwestycja w przyszłość społeczną”.

Zapoczątkowany przez Michała Wilka wątek współczesnych problemów demograficznych i ich konsekwencji dla polityki społecznej kontynuują Joanna Gonera i Karolina Maciejak w tekście zatytułowanym „Sytuacja seniorów w zmieniającym się społeczeństwie – szansa czy wyzwanie dla współczesności”. Autorki podejmują próbę zinterpretowania terminu „starość”, istotną część rozważań poświęcają także postawom społecznym wobec osób starszych. Interesujący fragment rozważań stanowi analiza roli rodziny w systemie wsparcia osób starszych. Autorki zwracają uwagę na konieczność aktywizacji i integracji seniorów w ramach działań lokalnej polityki społecznej, poświęcając wiele uwagi zagadnieniu aktywnego starzenia się.

Do rozpoczętego w omawianym powyżej rozdziale wątku aktywizacji osób starszych nawiązuje kolejny tekst zatytułowany „Kapitał ludzki i społeczny osób starszych jako czynniki rozwoju lokalnego”. W opracowaniu przyjęto założenie, że do istotnych uwarunkowań rozwoju lokalnego należy obecnie zaliczyć specyficzny potencjał tkwiący w starszych członkach społeczności lokalnych, w szczególności kapitał społeczny i ludzki seniorów. Z przytoczonych w rozdziale badań wynika, że osoby starsze cechuje duże zaangażowanie w sprawy środowiska lokalnego. Równocześnie posiadają one wiele cech indywidualnych, korzystnych z perspektywy potencjalnego pracodawcy, co czyni je wartościowymi i zaangażowanymi pracownikami lub wolontariuszami. Problemem jest jednak percepcja lokalnych decydentów i wykonawców polityki

społecznej, którzy postrzegają osoby starsze przede wszystkim jako niesamodzielne i wymagające opieki. Autorka sugeruje zmianę optyki spojrzenia na ludzi starych w społecznościach lokalnych, tak by wykorzystać potencjał tych osób. Zaleca budowę infrastruktury instytucjonalnej służącej integracji ich środowiska i umożliwienie tym samym wszechstronnej aktywizacji osób starszych oraz ich zaangażowanie w sprawy wspólnoty samorządowej.

W ostatniej części książki autorki rozdziałów podjęły próbę opisu i analizy działań lokalnej polityki społecznej w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia. Iwona Wieczorek w tekście zatytułowanym „Wybrane działania na rzecz profilaktyki zdrowotnej w Gminie Miasto Zgierz” ilustruje wieloma przykładami praktycznymi, sposób wykonania zadań własnych gminy w obszarze ochrony zdrowia mieszkańców. Autorka podkreśla, że profilaktyka zdrowotna wymaga priorytetowego miejsca w polityce lokalnej. Postuluje również zmianę paradygmatu myślenia o profilaktyce, zauważając, że szeroko pojęta edukacja i kampanie prozdrowotne prowadzone przez samorządy mogą doprowadzić do wczesnej wykrywalności wielu chorób jak i ograniczenia zachorowań.

Z kolei wieńczące niniejszą książkę opracowanie „Programy zdrowotne na poziomie lokalnym jako przykład działań z zakresu lokalnej polityki społecznej” autorstwa Moniki Mazur, stanowi próbę prezentacji i omówienia programów zdrowotnych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego na terenie województwa łódzkiego. Jak zauważa Autorka „potrzeby zdrowotne powstają w danym środowisku i to w nim są często realizowane, tu dochodzi do bezpośredniego styku potrzeb i środków na ich zaspokojenie”. Lektura rozdziału prowadzi do konstatacji, że co prawda na terenie województwa łódzkiego od wielu lat podejmowane są różnorodne inicjatywy profilaktyczne i promujące zdrowie, jednak prawdziwym wyzwaniem dla samorządów terytorialnych powinna być troska o poprawę skuteczności i skali podejmowanych w tym obszarze działań.

Podsumowując prezentację artykułów zawartych w książce „Samorządowa polityka społeczna – wyzwania i działania” można sformułować wniosek, że potwierdzają one opinię o niezwykle różnorodności zjawisk i problemów stanowiących zainteresowanie współczesnej, lokalnej i regionalnej polityki społecznej w Polsce. Widać również wyraźnie, że dynamika zmian w otoczeniu gospodarczym, społecznym czy instytucjonalnym jednostek samorządu terytorialnego wywołuje pilną konieczność rozszerzenia katalogu zainteresowań samorządowej polityki społecznej o takie kategorie i zjawiska jak: prekariat, srebrna gospodarka, czy sprawność zarządzania publicznego.

Jako redaktor naukowa składam serdeczne podziękowania wszystkim Autorom, których wartościowe teksty umożliwiły niezwykle kompleksową prezentację działań lokalnej polityki społecznej. Słowa szczególnego uznania kieruję do młodych Autorów, studentów i doktorantów, dla których praca nad niniejszą książką była pierwszym doświadczeniem naukowym. Dziękuję wszystkim za odwagę, pokorę i zaangażowanie.

Serdeczne podziękowania kieruję również do Recenzentki, dr hab. Izabeli Warwas, za konstruktywne uwagi i opinie, które umożliwiły wprowadzenie zmian wzbogacających treść przekazywanej w ręce czytelników publikacji.

Justyna Przywojska

Bibliografia

- Duniewska Z., Jaworska-Debska B., Michalska-Badziak R., Olejniczak-Szałowska E., Stahl M., *Prawo administracyjne*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2002.
- Europejska Karta Samorządu Lokalnego, Strasburg, 15 październik 1985 r., Dz. U. Z 1994 r. Nr 124, poz. 607.
- Glossary of key terms, the student's companion to social policy*, Alcock P., Erskine A., May M. [red.], Blackwell Publishers, Oxford 1999.
- Golinowska S., *Polityka społeczna okresu transformacji*, [w:] *Dekada polskiej polityki społecznej*, IPiSS, Warszawa 2000
- Leś E., *Rola trzeciego sektora w polityce społecznej*, [w:] G. Firlit-Fesnak i M. Szyłko-Skoczny (red.) *Polityka społeczna. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Olsson S.E., *Social Policy and Welfare State in Sweden*, Arkiv Foerlag, Lund 1993.
- Przywojska J. *Nowe zarządzanie i governance w pracy socjalnej*, Nowa Praca Socjalna, CRZL, Warszawa 2014.
- Roy K.C., Tisdell C.A., *Good governance in sustainable development: the impact of institutions*, "International Journal of Social Economics" 1998, Vol. 25 No. 6–8.
- Spicker P., *Polityka społeczna – praktyka*, Nowa Praca Socjalna, CRZL, Warszawa 2014.
- Zalewski A., *Reformy sektora publicznego w duchu nowego zarządzani publicznego*, [w:] Zalewski A. [red.], *Nowe zarządzanie publiczne w polskim samorządzie terytorialnym*, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa 2005.

Książka wpisuje się w nurt rozważań na temat aktualnych procesów i zjawisk zachodzących w lokalnych i regionalnych społecznościach. Jej celem jest ukazanie różnych aspektów funkcjonowania samorządu terytorialnego w ramach przysługującego mu prawa do tworzenia własnych rozwiązań i strategii w obszarze polityki społecznej. Autorzy zaprezentowali istotne problemy społeczne i możliwe metody radzenia sobie z nimi w skali lokalnej i regionalnej.

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63, faks (42) 665 58 62

ISBN 978-83-7969-690-1

9 788379 696901